

CEBEL ZAVİYE DÜĞÜMÜ VE HTŞ

“

Bölgede gerilim tırmanırken İdlib'de siyasi ve askerî olarak etkin güç olan HTŞ ve HTŞ destekli Kurtuluş Hükümeti, alan hakimiyeti ve meşruiyet bağlamında güç kaybetmeye başlamıştır.

”

Hamza Haşıl

ORSAM Araştırma Asistanı

Mayıs 2019'dan itibaren İdlib'e yönelik kara saldırılarına başlayan rejim güçleri, aradan geçen yaklaşık bir yıllık süre zarfında İdlib'in yarısından fazlasını ele geçirmiştir. Bu süreçte rejimin hızlı ilerlemesi kadar Heyet Tahrir Şam'ın (Şam Kurtuluş Heyeti – HTŞ) stratejik bölgeleri direnç göstermeden hızlıca kaybetmesi de tartışma konusu

olmuştur. Sahadaki askerî kapasitesi üzerinden kendisine alan açan HTŞ tarafından Han Şeyhun ve Maret el-Numan gibi büyük yerleşim yerlerinin elde tutulamamış olması, örgütün askerî kapasitesinin sorgulanmasına yol açmıştır. Diğer bir ifadeyle, kısa zaman içerisinde büyük toprak kayıpları yaşanması HTŞ için prestij kaybını da beraberinde getirmiştir. 5 Mart 2020'de Türkiye ve Rusya arasında yapılan Moskova Mutabakatı'nda İdlib'in yeni sınırları belirlendi. Mutabakat kapsamında, Cebel Zaviye ve el-Gab ovasının belli bir bölümünün silahlı muhaliflerin kontrolünde kalması kararlaştırıldı. Fakat, aradan geçen sürede rejim ve İran destekli milislerin Cebel Zaviye'ye yönelik saldırıları her geçen gün artmıştır. Bu saldırılar sonucunda Cebel Zaviye'nin büyük bir bölümü askerî alan olarak ilan edilerek buradaki sivillerin silahlı muhaliflerin kontrolü altındaki tahliyesine başlandı. Bölgede gerilim tırmanırken İdlib'de siyasi ve askerî olarak etkin güç olan

HTŞ ve HTŞ destekli Kurtuluş Hükümeti, alan hakimiyeti ve meşruiyet bağlamında güç kaybetmeye başlamıştır. Bu noktada, Cebel Zaviye'deki gerilimin rejim lehine sonuçlanması, HTŞ'nin askerî varlığını sonlandıracak olaylar zincirini başlatabilir.

Cebel Zaviye'deki Gerilimin Boyutu

Moskova Mutabakatı kapsamında M4 otoyolu üzerinde yapılan Türk-Rus ortak devriyelerinin bu yolun güvenliği açısından 6 km kuzey ve güneyini kapsayacak şekilde yapılıyor olması, bu sınırın güneyinde kalan bölgenin rejim ve silahlı muhalifler arasında bir çatışma alanına dönüşmesine sebebiyet vermiştir. Doğrudan Türkiye ve Rusya müdahalesinin yapılmaması gerilimin her geçen gün tırmanmasına sebep olmuştur. Cebel zaviye bölgesinde bulunan el-Bara, el-Ftera, Kansafra, Sfuhen, el-Haluba, el-Ruveyha ve Bayanın gibi yerleşim yerleri rejimin yoğun

roket ve top atışlarına maruz kalmıştır. Bu saldırılara misilleme olarak, HTŞ'nin de dahil olduğu silahlı muhalif unsurların oluşturduğu operasyon odaları rejime karşılık vermiştir. Moskova Mutabakatı'nın imzalandığı 5 Mart 2020'den itibaren rejim ve silahlı muhalif unsurlar birçok çatışmanın yaşandığı Cebel Zaviye bölgesi Haziran 2020'den sonra çok büyük askerî sevkiyat ve konuşlanmaların yapıldığı bir bölge haline dönüşmüştür. Esad rejiminin nizami ordusuna bağlı 6. Zırhlı Tümen ve Mahir Esad komutasındaki 4. Zırhlı Tümen el-Gab Ovası'na yerleşerek Cebel Zaviye'ye yönelik saldırılarda aktif rol üstlenmeye başlamıştır. İran destekli milis kuvvetlerden İmam Ali Taburu da yine bu bölgede faaliyet göstermeye başlamıştır. Bunların yanında Serakib ilçesindeki İran destekli milisler de Cebel Zaviye'deki gerilimin tırmanması için bölgeye yönelik saldırı girişimlerinde bulunmaya başlamıştır. HTŞ ise Cebel Zaviye'deki tahkimatlarını ve Harred el-Müminin operasyon odasını güçlendirmek için askerî ve lojistik malzemelerle birlikte birçok militanını bölgeye sevk etmiştir.

“
Moskova Mutabakatı'nı sadece rejim ve İran destekli milisler ile HTŞ gibi radikal unsurlar değil, aynı zamanda mutabakatın garantörlerinden Rusya da ihlal etmiştir.
”

Cebel Zaviye'deki çatışma ortamını yakından takip eden Rusya, bu bölgede keşif timleri bulundurmakla kalmayarak hava operasyonlarına başlamıştır. 5 Mart 2020 Moskova Mutabakatı'ndan sonra Rusya tarafından gerilimi azaltılmış bölgeye 2 Haziran 2020'de ilk kez hava harekâtı yapılmıştır. Rusya'nın bu hava operasyonlarının herhangi bir bölgeyi hedef almadığı ve sadece Esad rejimine teslim edilmek üzere Hmeymim Üssü'ne getirilen Mig-29 savaş uçaklarının denendiği belirtilse de Rusya'nın hava operasyonları Haziran 2020'den itibaren artarak devam etmiştir. Rusya tarafından başlatılan bu hava saldırılarında özellikle Cebel Zaviye bölgesi hedef alınmaya başlanmıştır. Bu saldırılarda Cebel Zaviye'deki Kansafra, Balyon, el-Mavzara, el-

Ftera ve Kafr Uveyd gibi köy ve kasa-

balı vuruldu. Rus hava saldırılarında ilk sivil kaybı ise 9 Haziran 2020'de Cebel Zaviye'deki Balyon bölgesinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, Moskova Mutabakatı'nı sadece rejim ve İran destekli milisler ile HTŞ gibi radikal unsurlar değil, aynı zamanda mutabakatın garantörlerinden Rusya da ihlal etmiştir. Bölgede yükselen gerilimi yakından izleyen Türkiye'nin ise Moskova Mutabakatı'nın sürdürülmesi ve gerilimin düşürülmesi için Cebel Zaviye'de yeni askerî konuşlanmalar yaparak olayları kontrol etmeyi çalıştığı söylenebilir. Fakat rejim ve İranlı milislerin saldırılarına Rusya'nın da hava desteği eklenmeye başlayınca Cebel Zaviye'de yerel ve bölgesel aktörleri içine alan yeni bir sıcak çatışma ihtimalinin güçlendiğinden söz edilebilir.

Cebel Zaviye: HTŞ için Sonun Başlangıcı mı?

Türkiye ve Rusya arasında varılan Moskova Mutabakatı dahilinde HTŞ dahil olmak üzere aşırı unsurlarla mücadele edileceğinin karara bağlanması ve Türkiye'nin bu noktada kararlı adımlar atması üzerine alan

kontrolünde büyük bir kayıp yaşamış olan HTŞ, meşruiyet bağlamında da zemin kaybetmeye başlamıştır. HTŞ ve HTŞ destekli Kurtuluş Hükümeti'nin İdlib halkı tarafından eleştirilmeye başlanması ile yaşanan itibar kaybı HTŞ için İdlib'de kontrol sağlamayı daha da zorlaştırmıştır.

Haziran 2020'den itibaren artarak devam eden protestolarda HTŞ lideri Muhammed Colani'nin açık bir şekilde hedef alınarak eleştirilmesi ise HTŞ'ye karşı bir başkaldırı olarak nitelendirilebilir. Sosyal ve ekonomik düzenin bozulmasından sorumlu tutulan HTŞ, bu durumu düzeltmek için askerî başarı elde etmeye odaklanmış durumdadır. M4 otoyolunda Türkiye ve Rusya'nın ortak devriyelerinde Rusya'nın bulunmasından rahatsızlık duyduğu gerekçesi ile bu devriyelere engel olmaya çalışan HTŞ, Türkiye'nin sert müdahalesi ile karşılaşmıştır. Türkiye'nin Moskova mutabakatından ödün vermemesi ve kararlı bir tutum sergilemesi, HTŞ'nin Cebel Zaviye'ye yönelmesindeki en önemli etken olmuştur. Bu böl-

gede varlık gösteren rejim ve İran destekli milislerin de sıcak çatışmalardan besleniyor olması HTŞ için uygun ortam oluşturmuştur. Dolayısıyla HTŞ dahil olmak üzere bu bölgede faaliyet gösteren unsurların birçoğunun yeni bir çatışma ortamı üzerinden çıkar sağlamaya çalıştıkları söylenebilir.

“

Cebel Zaviye, HTŞ için varlık mücadelesi vereceği bir alan olarak nitelendirilebilir. Tüm bu senaryoları dikkate alarak Cebel Zaviye'deki gerilime taraf olan HTŞ, buradaki düğümü çözemezse kendi eliyle sonunu hazırlayabilir.

”

Cebel Zaviye'de gelişmesi muhtemel senaryolar, HTŞ için yeni bir sürecin başlangıcı olabilir. Rejim ve İran destekli milislerin bu bölgeye olan saldırılarının kesin bir şekilde püskürtülmesi, HTŞ'ye kaybettiği meşruiyeti yeniden kazandırabilir. Aksi bir senaryoda ise HTŞ için sonun başlangıcı de-

nilebilecek bir sürece girilebilir. Öyle ki, M4 otoyolunun kuzeyinde Türkiye'nin çok güçlü bir alan hakimiyeti kurmuş olması, HTŞ'nin rahatça faaliyet göstermesini engellediği için Cebel Zaviye'nin elden çıkması durumunda HTŞ bağımsız bir şekilde varlık gösterebilecek bir alan bulamayabilir. Böyle bir durumda, HTŞ'nin kaybı alan hakimiyeti ile sınırlı kalmayacaktır. HTŞ'ye meşruiyet sağlayan “rejime

karşı askerî kazanımlar elde etme” durumu ortadan kalkacağı için HTŞ'nin halkın gözünde büyük oranda kaybolmuş itibarı tamamen yıkılabilir. Dolayısıyla, Cebel Zaviye, HTŞ için varlık mücadelesi vereceği bir alan olarak nitelendirilebilir. Tüm bu senaryoları dikkate alarak Cebel Zaviye'deki gerilime taraf olan HTŞ, buradaki düğümü çözemese kendi eliyle sonunu hazırlayabilir.

“
İdlib halkının güvenliği ve Türkiye'nin milli menfaatleri açısından, Cebel Zaviye'de çıkabilecek bir çatışmanın şimdiden önüne geçilmesi önemlidir. Bu noktada atılacak diplomatik adımlar bölgenin geleceği açısından hayati önem taşımaktadır.”

Cebel Zaviye'de oluşması muhtemel bir sıcak çatışma ortamı, Moskova Mutabakatı'nın geleceği açısından birçok riski beraberinde getirebilir. Dolayısıyla, söz konusu mutabakatın sürdürülmesi ve bölgedeki istikrar ortamının kalıcı hale gelmesini önemseyen Türkiye, Rusya ile diplomatik girişimleri hızlandırarak buradaki gerilimin sıcak çatışmaya dönüşmesini engellemeye çalışacaktır. Çünkü, sonucunun ne olduğu fark etmeksizin muhtemel bir sıcak çatışma Moskova Mutabakatı'na gölge düşürecektir. Diğer bir ifadeyle, İdlib halkının güvenliği ve Türkiye'nin milli menfaatleri açısından, Cebel Zaviye'de çıkabilecek bir çatışmanın şimdiden önüne geçilmesi önemlidir. Bu noktada atılacak diplomatik adımlar bölgenin geleceği açısından hayati önem taşımaktadır. ■

